

PJ Anders Linder om SKOLAN OCH BILDNINGEN

Författarinnan Christina Claesson satte för en tid sedan fyr under skoldebatten, i alla fall den som pågår inom Sydsvenska Dagbladets spridningsområde.

Efter att ha varit engagerad av Stenkulaskolan i Malmö för ett tvåveckors skivprojekt sammanfattade hon sina erfarenheter i ett långt brev till kommunalrådet Ilmar Reepalu. Det kom också att publiceras i SDS. Där berättas en historia och talas ett klarspråk som berör.

I Claessons åttondeklass rådde kaos: "Eleverna kommer droppande en efter en, vartefter, och det är svårt att urskilja någon gräns mellan rast och lektion, början och slut. Ingen ber om ursäkt för att de kommer för sent, kanske för att det inte går att urskilja vad de skulle komma för sent till. Inte undervisning i alla fall. Eleverna tuggar tuggummi, dricker läsk, pratar i mobiltelefoner, studerar med basketbollar, springer runt och jagar varandra, hänger halvvägs ut genom fönstret, skriker högt åt varandra genom klassrummet, kallar varandra och lärare för 'hora' och 'bög'."

ATT UPPRÄTTHÅLLA ETT MINIMUM av ordning var den högsta målsättning som skolläningen ställde upp, men även denna tog sig deprimerande uttryck: "Det var kutym bland lärarna att börja lektionerna med att vandra omkring i klassrummet med en papperskorg som eleverna skulle spotta ut sina tuggummin i. Varje lektion: en högutbildad, avlönad lärare, vandrar runt med spottkopp till eleverna! Jag skämdes." Lärarnas yrkesstolthet är körd i botten och varken rektor eller politiker har ledarskap att erbjuda. Att hålla det totala sammanbrottet stängden än en vecka blir det bästa man kan hoppas på, även om en besökare utifrån som Claesson menar att sammanbrottet skett för länge sedan.

Att skolan är en arbetsplats och att arbetsresultatet är av avgörande betydelse för elevernas framtid, är ett perspektiv som uppenbarligen präglar Stenkulaskolans verksamhet i begränsad utsträckning. Det är förstås inte lika illa på alla håll, men på alltför

många - och utbildningsetablissemangen i rikspolitik och skolverk ger inget stöd till dem som vill bättre. Ambitionerna i sak har devalverats ned mot nollpunkten och frågor om kunskaper, arbetsro och inlärning pareras med fraser om den gamla pluggskolans förfärlighet. Flumskolan lever; tro inget annat!

CLAESSONS BREV ÄR FÖREDÖMLIGT i sin konkretion men också i sitt allvar. Hon beskriver upplösningen och påtalar dess följder: "Många kan inte, ur en slumpvis samling av bokstäver, bilda enkla ord på två bokstäver ('ha', 'fä', 'ge'). De har svårigheter att ge en muntlig beskrivning av enkla föremål som till exempel en linjal." Intellectuellt gör skolan ingen skillnad. När det gäller kunskapskapital har många noll på kontot efter nio år. Deras framtid i kunskapsamhället? Gissa.

I den teorisyjuka men ytterst intressanta boken *Klassens ljus* (1998) diskuterar etnologen Jonas Frykman varför skolan inte längre skapar social rörlighet. En kärnförklaring är skolmiljöns informalisering. Gamla regler för disciplin och prestation gav tydliga, begripliga besked åt barn från alla håll. Uppför dig och lär dig! Numera handlar högtidstalen om personlighet och medvetenhet, och det barn som inte från början vet hur slipstenen skall dras får aldrig reda på det. Ingen tas i anspråk; ingen uppmanas att stiga mot ljuset. (Eller rättare sagt, allt sådant sker snarare trots än tack vare signalerna uppifrån.) Överheten tror att den är snäll. I själva verket permanentar den klassamhället och fyller socialstatens väntrum med klienter.

Alternativet är en ny pluggskola, en som väcker, stimulerar och befriar. Friskolorna går i bräschen. Det är där som dagens samtal förs om kunskap, kvalitet och förberedelse för livet. Måtte den offentliga skolan snart komma efter. Det är orimligt att årskull efter årskull av skolpliktig kanonmat skall offras för etablissemangets sjuka sak.

PJ Anders Linder (pjanders@timbro.se) är VD för tankesmedjan Timbro.